

ЛІНГВІСТИЧНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В статті розглядається проблема формування іншомовної підготовки викладача вищої школи як обов'язкової складової його професійної компетентності. Уточнюються спеціальні професійні компетенції необхідні для педагогічної діяльності викладача іноземної мови. Окреслено деякі шляхи професійної підготовки майбутніх фахівців.

Ключові слова: професійна підготовка, компетенція, іншомовна комунікативна компетентність, викладач вищої школи, фахівець, професійна підготовка.

У процесі приєднання українських ВНЗ до Болонського процесу, метою якого є створення єдиного освітнього простору, високий рівень компетентності з іноземної мови необхідний не тільки студентам-філологам, а й фахівцям будь-якого педагогічного профілю.

Професійна підготовка викладача – це:

- властивість особистості, яка проявляється в здатності до педагогічної діяльності;
- єдність теоретичної й практичної готовності педагога до професійної діяльності;
- здатність результативно діяти, ефективно розв'язувати стандартні та проблемні ситуації, щовиникають у професійній діяльності [8, с. 9].

Вважають, що підготовка майбутнього фахівця іноземної мови передбачає оволодіння ним спеціальних професійних компетенцій, таких як: – лінгвістична, яка передбачає знання системи мови, правил її функціонування в іншомовній комунікації; – соціолінгвістична, яка передбачає знання про те, як соціальні фактори в двох культурах (рідній та іноземній) впливають на вибір лінгвістичних форм; – лінгвокраїнознавча, яка передбачає знання про основні особливості соціокультурного розвитку народу, мова якого вивчається; – комунікативна, яка передбачає здатність сприймати та породжувати іншомовні тексти відповідно до поставленого комунікативного завдання; – навчально-пізнавальна, яка передбачає оволодіння технікою і стратегією вивчення іноземних мов, формування у студентів способів автономного набуття знань та розвиток іншомовних навичок і вмінь; – лінгвометодична, яка передбачає оволодіння мовою на адаптивному рівні, визначеному конкретною педагогічною ситуацією, і оволодінням вміннями педагогічного спілкування (управління інтелектуальною діяльністю студентів, стимулювання їх мовленнєвої діяльності); – соціальна, яка складається з бажання та вміння взаємодіяти зі студентами та колегами; – стратегічна, яка передбачає вироблення лінгводидактичних стратегій, які допоможуть майбутньому фахівцю здійснювати вибір технологій навчання з урахуванням психологічних і вікових особливостей учнів [9, с. 24].

Можна стверджувати, що майбутній фахівець, який викладатиме іноземну мову, у межах своєї професійної підготовки у ВНЗ повинен додатково оволодіти вищезазначеними спеціальними професійними компетенціями. **Метою** нашої **статті** є уточнення структури іншомовної складової професійної компетентності викладача вищої школи та узагальнення існуючих точок зору сучасних дослідників.

Як зазначалося вище, однією з основних складових професійної підготовки викладача вищої школи стає іншомовна комунікативна компетентність, яка складається з таких компетенції як: – лінгвістична, або мовна (знання мови як системи, високий рівень практичного оволодіння як вербальними, так і невербальними її засобами, а також досвід оволодіння мовою на варіативно-адаптивному рівні залежно від конкретної мовленнєвої ситуації) [10, с. 57] тощо; – мовленнєва (передбачає розвиток мовленнєвих умінь у чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні, письмі); – лінгвокраїнознавча (передбачає володіння мовленнєвою та не мовленнєвою поведінкою носіїв мови); – країнознавча (передбачає знання про основні етапи історичного розвитку, географічне положення, економічний та політичний устрій країни, мову якої

вивчають); – соціокультурна (передбачає знання про культуру, традиції країни, мова якої вивчається); – полікультурна (передбачає здатність особистості до сприймання та розуміння рівноцінності інших культурних уподобань, що передбачає знання закономірностей функціонування полікультурного простору, навички та уміння міжкультурної взаємодії, толерантне ставлення до представників різних мовних, релігійних, культурних та інших уподобань) [5, с. 40-42].

Відповідно до вищезазначених складових іншомовної комунікативної компетентності можна виділити такі компоненти іншомовної професійної компетентності вчителя початкової школи: – лінгвістичний компонент, тобто знання фонетичної, лексичної, граматичної та орфографічної системи іноземної мови; – комунікативний компонент, яка полягає у здатності здійснювати усну і письмову комунікацію у конкретних умовах, відповідно до сфери і ситуацій професійного спілкування; – соціокультурний компонент, а саме знання іншої культури, соціальних і культурних особливостей в країні, мова якої вивчається необхідних для здійснення міжособистісної взаємодії; – країнознавчий компонент, яка охоплює знання про національний характер, суспільно-державний устрій, здобутки у галузі освіти, культури, особливості побуту, традиції, звичаї країни, мову якої вивчають; – лінгвокраїнознавчий компонент, яка охоплює знання мовних одиниць і вміння використовувати їх відповідно до соціально-мовленнєвих ситуацій; – полікультурний компонент, який передбачає толерантне ставлення до представників різних мовних, релігійних, культурних та інших уподобань.

Надзвичайно важливим у професійній підготовці майбутнього фахівця є методична підготовка, процес засвоєння теоретичних знань з методики навчання іноземної мови, формування спеціальних умінь. Одним з основних завдань теоретичного курсу “Методика навчання іноземної мови у вищій школі” є формування у студентів професійно-методичних умінь, необхідних для ефективної роботи на уроках іноземної мови.

Провідним у професійній лінгвістичній підготовці вчителя є комунікативний підхід, який передбачає застосування таких форм організації навчальної діяльності як: робота в групах, парах, створення спеціальних мовленнєвих ситуацій.

У процесі навчання у ВНЗ майбутні викладачі, що навчатимуть іноземній мові, повинні оволодіти трьома аспектами комунікативних умінь: – перцептивним (уміння адекватно прогнозувати та сприймати ситуацію спілкування, співрозмовника, оцінювати власні комунікативні дії, здійснювати функцію емпатії тощо); – інтерактивним (уміння організувати взаємодію між учасниками спілкування, встановлювати та підтримувати контакти між ними, впливати на співрозмовників); – комунікативним (уміння правильно сприймати і передавати інформацію, вміло використовувати мовні та немовні засоби, долати в процесі спілкування психологічні бар’єри).

Отже, іншомовна компетентність викладача вищої школи стає невід’ємною частиною його професійної підготовки, для забезпечення формування якої необхідно розробити у ВНЗ України нові програми з підготовки фахівців, розробити засоби та методи контролю її сформованості та визначити умови реалізації цього.

Використана література:

1. Бідюк Н. М. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя філолога: зміст та структура / Н. М. Бідюк // Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : збірник наукових праць Третьої міжнародної науково-практичної конференції.
2. Методика навчання іноземних мов у початковій школі : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Котенко, А. В. Соломаха [та ін.]. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 356 с.
3. Початкова освіта : методичний poradnik – 2011. – Випуск 8 – № 32. – С. 9.
4. Тен Э. Г. Контроль понимания иноязычного текста / Э. Г. Тен // Иностранные языки в школе. – 1999. – № 4. – С. 23-26.
5. Тинкалюк О. Сутність і структура іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей вищих навчальних закладів / О. Тинкалюк // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2008. – Вип. 24. – С. 53-63.

Abstract

In the article the problem of formation of foreign language high school teacher training as a mandatory component of their professional competence. Clarifies the special professional competence required for teaching of teachers of foreign languages. Outlined some ways of training future professionals.

Keywords: *training, competence, foreign language communicative competence, high school teacher, expert, professional training.*

УДК 159.9.072-051:378.016

Михайлюк І. В.

ТРЕНІНГ ДІАЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

У статті представлено тренінг діалогічної компетентності в процесі професійної підготовки майбутніх психологів у ВНЗ. Наведено його зміст та структуру. Встановлено, що успішне впровадження тренінгу у систему професійного навчання, дає змогу сформуванню відповідні знання, уміння та навички, необхідні для ефективної діалогічної взаємодії у майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: *групові форми роботи, тренінг, тренінг діалогічної компетентності, діалогічна взаємодія, професійна діяльність.*

Теоретико-методологічні засади професійного становлення майбутніх фахівців у галузі психології дають змогу припустити, що для вивчення можливості формування діалогічної компетентності студентів-психологів у системі освітньої підготовки доцільно використовувати групову форму соціально-психологічної роботи.

Доцільність вибору саме групової форми роботи для розв'язання проблемних завдань, зокрема у сфері практичної психологічної діяльності, підтверджується експериментальними дослідженнями Л. А. Петровської, котра зазначає: "Аналіз розв'язання творчого завдання групою показав незаперечну перевагу групового вирішення порівняно з індивідуальним; протягом заданого інтервалу часу жоден з індивідуально працюючих учасників не зміг знайти розв'язання експериментального завдання, ті ж самі учасники, що об'єднуються у групи, легко розв'язують дане завдання. Головна причина успіху полягала у тому, що умови використання побічного продукту в групі істотно спрощуються..." [4, с. 219].

У сучасній практичній психології з поміж відомих тренінгових парадигм професійно орієнтований тренінг є одним з видів тренінгу, котрий описують як специфічне навчання у групі з використанням фасилітативних ефектів групової роботи та вплив на розвиток професійної свідомості у напрямі її формування з проектними (модельними) характеристиками [1; 2; 3; 4].

Психологічний аналіз методологічних основ побудови тренінгових програм, спрямованих на розвиток професійної компетентності [1; 2; 3; 4; 5], а також зосередження уваги на психолого-педагогічних аспектах організації процесу формування діалогічної компетентності у майбутніх психологів в процесі професійної підготовки з опорою на концептуальну структурно-функціональну модель, котра складається зі структурних (аналітико-прогностичний, мотиваційно-ціннісний, операційно-поведінковий) та функціональних (Я-компетентність (розуміння себе), компетентність-в-Іншому (розуміння Іншого), компетентність-у-ситуації (розуміння процесу ситуації взаємодії)) компонентів, дає змогу розробити та реалізувати систему психологічних впливів у формі тренінгу діалогічної компетентності. Слід зауважити, що в основі системи такої роботи знаходяться відповідні активні засоби і методи, котрі дають змогу забезпечувати високий рівень діалогічної компетентності, обумовлений характером формування у студентів-психологів відповідних структурно-функціональних компонентів, що відображають зміст означеного поняття та сприяють успішній професійній діяльності.